

30.9.2021/palvelupäällikkö Anders Huldén, Väestöliitto ry

Väestöliiton näkemykset liittyen translainsäädännön uudistuksen sisältöön ja valmistelumenettelyyn sekä Vaihtoehtoiset sääntelymallit sukupuolivähemmistöjen oikeudellisen aseman järjestämiseksi -raportissa esitettyihin vaihtoehtoihin sääntelymalleihin

Väestöliitto on strategiansa mukaan ihmisoikeustoimija, joka turvaa lasten ja nuorten tasapainoista kasvua sekä vaikuttaa perheiden ja koko väestön hyvinvoinnin, seksuaaliterveyden ja -oikeuksien sekä ihmisten moninaisuuden arvostamisen puolesta Suomessa ja kansainvälisesti.

1. Keskeiset näkemykset ja toivomukset translainsäädännön uudistamisen sisältöön ja valmistusmenettelyyn liittyen

Väestöliiton ensimmäinen kannanotto Suomen translainsäädännön uudistamisesta hyväksyttiin Väestöliiton hallituksessa 2017.

Kannanotossaan Väestöliitto tunnistaa, että

- **ihmiset ovat sukupuoli-identiteetiltään ja sukupuolen ilmaisultaan moninaisia**
- **kaikki eivät ole sukupuoleltaan yksiselitteisesti naisia tai miehiä**
- **jokaisella tulisi olla oikeus määritellä oma sukupuolensa ja seksuaalisuutensa**
- **jokaisen kehollista koskemattomuutta tulee kunnioittaa.**

Väestöliitto kannattaa sukupuolen moninaisuuden tunnustavan lainsäädännön valmistelua. Suomen tulee kunnioittaa ihmisoikeuksia ja jokaisella perheellä, aikuisella, lapsella ja nuorella tulee olla mahdollisuus elää omannäköistä elämää turvallisesti ja täysipainoisesti.

Väestöliitto toivoo siksi kiireellisesti translainsäädännön uudistamista, joka perustuu oikeudellisen sukupuolensa muuttavan henkilön itsemääräämisoikeuteen sekä kehollisen koskemattomuuden kunnioittamiseen:

- **poistetaan vaatimus lisääntymiskyvyttömyydestä**, joka on todettu ihmisoikeusloukkaukseksi
- **poistetaan vaatimus lääketieteellisen selvityksen esittämisestä**
- **eriytetään lääketieteellinen ja oikeudellinen prosessi toisistaan**, niin että oikean sukupuolen vahvistaminen on mahdollista kukin täysi-ikäisen omalla ilmoituksella. Tämä on monelle riittävä toimenpide, kaikki eivät koe tarvitsevansa lääketieteellistä sukupuolen korjaushoitoa. Oikeudellisen sukupuolen vahvistaminen ei myöskään ole peruuttamatonta, vai oikeudellisen sukupuolen voisi tarpeen vaatiessa muuttaa uudestaan.

- **huomioidaan mahdollisuus sukupuolen vahvistamiseen myös alle 18-vuotiailla nuorilla.** Kun nuori virallisesti tunnustetaan hänen sukupuolikokemustaan vastaavalla henkilötunnuksella ja nimellä, paranevat edellytykset siihen, että hänet kohdataan oikeassa sukupuolella varhaiskasvatuksessa, koulussa ja muissa palveluissa. Alaikäisten sukupuolen vahvistamisen menettely tulee säädösvalmistelussa suunnitella YK:n lapsien oikeuksien sopimus huomioiden siten, että lapsen edun sekä lapsen osallisuuden ja lapsen kuulemisen periaatteet toteutuvat.

Vuoden 2017 kannanotossaan Väestöliitto on lisäksi

- muistuttanut, että monet yksityiset, kolmannen sektorin ja julkiset toimijat (esim. eräät kirjastot) ovat ottaneet asiakaspalvelussaan käyttöön kolmannen sukupuolen kategorian. **Väestöliitto pitää tärkeänä, että viranomaisten käytännöissä, esim. valtionhallinnossa voitaisiin ottaa käyttöön kolmannen sukupuolen kategoria.**
- ilmaissut huolensa erityisesti niistä sukupuoliristiriitaa kokevista nuorista, jotka eivät saa lähipiiriltään sukupuoli-identiteetilleen ja sukupuolen ilmaisulleen tukea, ja jotka joutuvat kasvamaan aikuiseksi väärässä juridisessä sukupuolella. **Nuorten hyvinvoinnin turvaamisen ja edistämisen kannalta on tärkeää, että Suomessa lisätään tietoa sukupuolen moninaisuudesta yleisesti sekä transihmisyydestä erityisesti.** Tämä edellyttää, että varhaiskasvatuksen ja opetuksen sekä hoitoalan ammattilaisilla on sukupuolen moninaisuudesta asiallista tietoa sekä välineitä tukea lapsia ja nuoria sekä heidän vanhempiaan asiassa, joka voi olla monelle vieras. Väestöliitto haluaa olla mukana tukemassa tätä työtä.
- todennut, että oikeus lääketieteelliseen hoitoon ja henkilön omiin tarpeisiin perustuviin muihin palveluihin tulee jatkossakin turvata osana terveyspalveluja.

Vuoden 2017 kannanoton jälkeen Väestöliitto on lisäksi ottanut erityisesti kantaa alaikäisten nuorten mahdollisuuteen vahvistaa heille omaksi koettua sukupuolta:

- muistuttaen, että **uuden translain on turvattava lapsen oikeudet ja tuettava lapsen terveen identiteetin kasvua.** Nuoren tunnustaminen virallisesti hänen sukupuolikokemustaan vastaavalla henkilötunnuksella ja nimellä on keino tukea lapsen itseyttä. Näin hänet voidaan myös kohdata oikein arjen ihmissuhteissa, koulussa ja palvelujärjestelmässä. Juridinen tunnustaminen on muutettavissa, eikä tarkoita peruuttamattomien hoitojen sallimista alaikäiselle (HS Mieliopide 27.5.2019, yhdessä Lapsiasiavaltuutetun ja Sateenkaariperheet ry:n kanssa)
- pyytämällä **arvioimaan uudestaan hallitusohjelman 18 vuoden ikäraja sukupuolen vahvistamiseksi, koska sukupuolen vahvistamisen lykkäytyminen jopa vuosilla heikentää transnuorten hyvinvointia huomattavasti.** Mahdollisuus saada oikean sukupuolen mukaiset henkilöpaperit viivytyksettä helpottaisi lukuisten transnuorten elämää, vähentäisi syrjintää ja parantaisi nuorten hyvinvointia. (Syksyn 2020 järjestökannanotto, jonka taustalla 75 järjestöä, mm. Amnesty International Suomen osasto ry, Suomen UNICEF, Suomen nuorisovaltuustojen kattojärjestö Allianssi ry, Ihmisoikeusliitto, Naisjärjestöjen Keskusliitto ry ja Suomen Nuorisovaltuustojen Liitto.

Väestöliitto ei ole ottanut kantaa nuorten lääketieteellisiin sukupuolta vahvistaviin hoitoihin, kuten hormonihoitoihin sekä kirurgisiin toimenpiteisiin.

Kiitämme mahdollisuudesta nimetä edustajan translainsäädännön uudistamisen seuranta- ja arviointiryhmään sekä antaa lausuntonne translainsäädännön uudistamisesta sekä sen valmistelumenettelystä. Koemme kuitenkin seuranta- ja arviointiryhmätyön yhteydessä hieman haastavana ratkaisuna sen, että ryhmän edustajien taustajärjestöiltä pyydetään kattava lausunto

vaihtoehtoisista sääntelymalleista jo ennen kuin ryhmän edustajat ovat kokoontuneet ja avoimen keskustelun kautta päässeet vaihtamaan näkemyksiä ja asiantuntijuutta esitettyjen vaihtoehtojen eri vaikutuksista. Tämän vuoksi Väestöliitto varaa oikeuden jatkotyössä muokata ja tarkentaa seuraavassa esitettyjä näkökohtia.

2. Arvionne Vaihtoehtoiset sääntelymallit sukupuolivähemmistöjen oikeudellisen aseman järjestämiseksi -raportissa esitettyjen mallien eduista ja haitoista

Väestöliitto kiittää valmistelutyöryhmää seikkaperäisestä ja selkeästä raportista vaihtoehtoisista sääntelymalleista sukupuolivähemmistöjen oikeudellisen aseman järjestämiseksi.

a) suppea malli

Väestöliitto ei toivo suppeaa mallia vaihtoehdoksi translainsäädännön uudistamiseksi

Väestöliitto pitää lisääntymiskyvyttömyysvaatimuksen poistaminen sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä tärkeänä.

Pidämme kuitenkin suppeaa mallia täysin riittämättömänä. Malli ei vastaa hallitusohjelman sitoutumista itsemääräämisoikeuteen pohjaavasta translain uudistuksesta, eikä sen sitoutumista intersukupuolisten lasten itsemääräämisoikeuden vahvistamisesta; ei myöskään vuosikausia translainsäädännön uudistamiseen vaikuttaneiden lukuisten ihmisoikeusjärjestöjen sekä yli 68000 allekirjoitusta saaneen Oikeus olla -kansalaisaloitteen esittämiä uudistuksessa huomioon otettavia tarpeita.

Suppeassa mallissa jäisi edelleen voimaan vaatimus lääketieteellisen selvityksen esittämisestä sekä lääketieteen ammattilaisten rooli ”portinvartijana”, jolloin itsemääräämisoikeus ei edelleenkään toteutuisi transihmisten kohdalla.

Suppeassa mallissa oikeudellisen sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä olisi edelleen lääketieteellisen prosessin läpi käyminen, jossa transsukupuolinen ihminen joutuu hakemaan itsellä lääketieteellistä selvitystä ulkopuolisilta asiantuntijoilta siitä, että hän pysyvästi kokee kuuluvansa vastakkaiseen sukupuoleen ja elää tämän mukaisessa sukupuoliroolissa.

Tällaista vaatimusta ei edellytetä cis-sukupuolisilta ihmisiltä, jotta he voisivat elää arjessaan omaksi koetussa oikeudellisessa sukupuoleessa, ja on siksi tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta kohtuutonta edellyttää transihmisiltä.

Vaatimus elämisestä oikeaksi koetun sukupuoleen mukaisessa sukupuoliroolissa ei vastaa nykyajan ymmärrystä eikä tasa-arvolain henkeä sukupuolen ja erityisesti sukupuolen ilmaisun moninaisuudesta, vaan aiheuttaa osalle transihmisiä paineita sopeutumaan sukupuolirooliin, joka ei välttämättä tunnu omalta, ikään kuin todistaakseen itsensä ”kelpoiseksi” elää omaksi koetussa oikeudellisessa sukupuoleessa. Tällaista vaatimusta ei myöskään aseteta cis-sukupuolisille ihmisille.

Monet transihmiset, ml. nuoret kamppailevat mielenterveysongelmien kanssa sosiaalisen ja kehollisen sukupuolidysforian sekä vähemmistöstressin – tai muiden sukupuoliristiriitaan liittymättömien syiden seurauksena. Myös Väestöliiton palveluissa olemme kohdanneet nuoria transihmisiä, jotka pelkäävät, että mielenterveyspalveluihin hakeutuminen vaikeuttaa heidän mahdollisuuksiaan saada oikeudellista sukupuolen vahvistamista puoltavaa lääkärilausuntoa. Tämä on omiaan aiheuttamaan vakavaa ongelmien kasautumista: he jäävät ilman tarvitsemaansa

apua siitä pelosta, että puhuminen avoimesti todellisesta voinnista hidastaa mahdollisuutta elää arkensa omaksi koetussa oikeudellisessa sukupuoleessa.

a) laaja malli

vaihtoehto A: hakemusmenettely ja harkinta-aika

vaihtoehto B: ilmoitusmenettely

Väestöliitto kannattaa laajaa mallia, ja kannattaa ilmoitusmenettelyyn perustuvaa B-vaihtoehtoa

Laaja malli eriyttäisi sukupuolen vahvistamisessa lääketieteellisen ja oikeudellisen prosessin toisistaan tavalla, joka vähentäisi erikoissairaanhoidon kohdistuvaa turhaa kuormittumista asiakkaista, jotka oikeudellisen sukupuolen vahvistamisen lisäksi eivät koe tarvitsevansa lääketieteellistä korjaushoitoa.

Hakemusmenettelyyn perustuva A-vaihtoehto nojautuu kuitenkin edelleen ajatukseen, että henkilön sukupuoli-identiteetti sekä edellytykset oikeudellisen sukupuolen vahvistamiseen ovat loppupäässä viranomaisedustajan arvioitavissa, ja että hakemuksen voi täten joko hyväksyä tai hylätä. Malli sisältää siten edelleen portinvartijajärjestelmän piirteitä – joskin nykyainsäädäntöön verrattuna huomattavasti suppeampana.

Digi- ja viestintävirasto on raportin mukaan muistuttanut tarpeesta lainsäädännössä yksilöidä, mitä selvitystä tai asiakirjaselvitystä asiakkaan olisi hakemuksen yhteydessä esitettävä. Tanskassa käytössä olevan mallin mukaan selvitykseksi riittää hakijan henkilötiedoilla täytetty ja allekirjoitettu hakemuslomake, sekä 6 kuukauden harkinta-ajan jälkeen toimitettu vastaavanlainen vahvistuslomake. Kunhan viranomainen pystyy todentamaan hakijan henkilöllisyyden, muiden selvitysten liittämiselle hakemukseen ei pitäisi olla tarvetta, mikäli mallin halutaan pohjautuvan kunkin oikeuteen määritellä itse oman identiteettinsä, eikä viranomaisen harkintavaltaan siitä, kuka on sukupuolensa vahvistamiselle kelpoinen ja kuka ei. Jälkimmäinen tapaus edellyttäisi toisaalta, että hakija on kykenevä esittämään ”tarpeeksi vakuuttavan” selvityksen omasta sukupuoli-identiteetistään (mitä taaskaan ei edellytetä cis-sukupuolisilta ihmisiltä) ja että harkinnanvaltaa käyttävällä viranomaisella on hakijan oman selvityksen arviointia varten riittävä osaaminen.

Rekisteröidyssä parisuhteen toisen osapuolen suostumuksen vaatiminen rajoittaisi itsemääräämisoikeutta

Vaatus siitä, että sukupuolen vahvistamisen edellytyksenä säilyisi mahdollisen rekisteröidyn parisuhteen toisen osapuolen suostumus tarkoittaa käytännössä, että rekisteröidyssä parisuhteessa elävän sukupuolen vahvistamista hakeva henkilö on eriarvoisessa asemassa muihin verrattuna. Vaatus rajoittaa hänen itsemääräämisoikeuttaan, kun hänen mahdollisuutensa vahvistaa oikeudellinen sukupuolensa hidastuu, mikäli parisuhteen toinen osapuoli on jostakin syystä haluton tai kykenemätön (esimerkiksi terveydentilan takia) antamaan suostumustaan. Se, että virallinen tieto sukupuolen vahvistamisesta menee avioliiton tai rekisteröidyn parisuhteen toiselle osapuolelle on kuitenkin perusteltu.

Harkinta-aika

A-vaihtoehtoon liittyvän ehdotetun harkinta-ajan tarkoituksena mainitaan sukupuolensa vahvistamista harkitsevan henkilön suojaaminen hänen omilta impulsiivisilta ratkaisuiltaan, sekä henkilön mahdollisten lasten suojaaminen, joihin sukupuolen vahvistamisella olisi oikeudellisia

vaikutuksia. Harkinta-ajalla halutaan vähentää riskiä, että mahdollisesti harkitsematonta sukupuolen vahvistamista kadutaan, ja korjataan takaisin alkuperäiseksi.

Ns. Norjan ja Maltan malleihin ei sisälly harkinta-aikaa, ja Tanskassa on esitetty 6 kuukauden harkinta-ajasta luopumista, tarpeettomana prosessia hidastavana byrokraattisena esteenä. Raportti kiinnittääkin huomiota Euroopan neuvoston ministerikomitean suositukseen siitä, että nimen ja virallisen sukupuolen muuttaminen virallisiin asiakirjoihin tulee mahdollistaa nopeana, avoimena ja helppona prosessina.

Harkinta-ajasta säättäminen näyttäytyy keinona pyrkiä ennaltaehkäisemään tilanteita, jossa sukupuolen vahvistamista haetaan harkitsemattomasti huvin vuoksi tai muusta syystä kuin oikeudellisen ja sosiaalisen sukupuolen ristiriidan korjaaminen (esimerkiksi asevelvollisuuden välttäminen). Raportin ehdotus siitä, että esimerkiksi Digi- ja väestötietovirastolle säädettäisiin velvollisuus informoida selkeästi sukupuolen vahvistamisen oikeusvaikutuksista, on perusteltu ja palvelee kaikkia, jotka harkitsevat tätä vaihtoehtoa. Henkilötunnuksen muuttamisen lisäksi oikeudellisen sukupuolen vahvistaminen edellyttää muitakin toimenpiteitä esimerkiksi työnantajien, oppilaitosten tai pankkien kanssa.

Useiden kuukausien harkinta-aika hidastaisi prosessia sukupuolen vahvistamista tarvitseville sukupuolivähemmistöön kuuluville, joiden asemaa lainsäädäntöuudistuksen on ensisijaisesti tarkoitus parantaa. Harkinta-aika ei poista mahdollisuutta, että osa sukupuolta vahvistaneista myöhemmässä vaiheessa mahdollisesti haluaa korjata sukupuolimerkintänsä takaisin alkuperäiseen. Koska kyse ei ole peruuttamattomasta toimenpiteestä, tähän ei nähdäksemme liity ongelmaa (raportissa todetaan, että useat väestötietojärjestelmään kohdistuvat muutokset aiheuttavat haasteita henkilön tunnistettavuudelle, mutta ei avata millä tavalla). Oikeuteen määritellä oma identiteettinsä tulee kuulua myös oikeus muuttaa mieltään. Siltä osin kuin sukupuolimerkinnän muuttaminen ilman harkinta-aikaa olisi ”liian helposti ulottuvilla” sitä harkitsemattomasti tekeville, se ei ole pois keneltäkään muulta kuin kyseiseltä henkilöltä itseltään.

Raportti toteaa, että Norjan ilmoitusmenettelyyn perustuvaan malliin käytännössä sisältyy muutaman viikon ”harkinta-aika”: viranomaisen lähettää sukupuolensa vahvistamisesta ilmoituksen jättäneelle henkilölle tietopaketin ja pyytää hänet vielä todistamaan henkilöllisyytensä sekä vahvistamaan hakemuksensa/ilmoituksensa. Raportissa käytettävissä olevan tiedon pohjalla, tällainen malli voisi ajatella Suomeenkin sopivaksi. Viranomaisen pystyisi näin tarjoamaan kattavasti tietoa vahvistamisen vaikutuksista ja pyytää ilmoitukseen vahvistusta ilman, että prosessi kohtuuttomasti pitenee asiaa jo pidemmän aikaa harkinneille. Menettely mahdollisesti myös pienentäisi riskiä, että sukupuolimerkintä muutetaan henkilölle, joka on tehnyt ilmoituksen hetken mielijohteesta tai joka on joutunut identiteettivarkauden uhriksi.

Ikäraja

Hallitusohjelman kirjaus ei sisällä arviota siitä, olisiko sukupuolen vahvistaminen mahdollista joillain edellytyksillä myös alaikäisille. Väestöliitto pitää erittäin tärkeänä, ettei alaikäisiä jätetä lainuudistuksen ulkopuolelle (kts. tarkemmin kohta 1). Tätä kantaa pyrimme jatkossa vielä tarkentamaan.

Muunsukupuolisten ihmisten mahdollisuus sukupuolen vahvistamiseen

Väestöliitto ei ole muodostanut valmista kantaa siitä, miten parhaiten voisi turvata muunsukupuolisten ihmisten mahdollisuus sukupuolen vahvistamiseen. Järjestö toivoo kuitenkin, sukupuolen moninaisuus sekä itsemääräämisoikeus tunnustettaisiin myös niiden henkilöiden kohdalla, jotka eivät määrittele itsensä mies- eikä naissukupuoleen kuuluvaksi, kaikissa arjen kontakteissa viranomaisten ja julkisten palveluiden kanssa, joissa se on mahdollista.

3. Näkökantanne liittyen raportissa esitettyyn työryhmän näkemykseen intersukupuolisten lasten sukupuoliominaisuuksia muokkaavia lääketieteellisiä toimenpiteitä koskien

Raporttia kirjoittaneen työryhmän näkemyksen mukaan voimassa oleva lainsäädäntö (terveydenhuollon yleislainsäädäntö ja rikoslaki) sisältävää intersukupuolisten lasten henkilökohtaista koskemattomuutta turvaavan riittävän sääntelyn, eikä se esitä asiasta säätämistä tässä yhteydessä erikseen.

Väestöliitto ei ole muodostanut tähän asiaan valmista ehdotonta kantaa, mutta muistuttaa, että olemassa olevalla lainsäädännöllä ei ole pystytty turvaamaan intersukupuolisten henkilöiden itsemääräämisoikeutta ja oikeutta keholliseen koskemattomuuteen. Väestöliitto pitää mahdollisena, että asiaa edistetään Käypä hoito -suosituksilla tai vastaaviin hoitosuosituksiin päätyvillä neuvotteluilla intersukupuolisilla variaatioilla syntyneitä lapsia hoitavien yksiköiden kanssa. Mikäli ei ole löydettävissä luotettavaa keinoa turvata intersukupuolisten lasten oikeuksia nykyllä lainsäädännön ja -suositusten puitteissa, Väestöliitto on valmis puoltamaan asian säätämisestä erikseen. Tämä voisi toteutua esimerkiksi raportissa mainituilla tavoilla sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden asemaa koskevassa erityislaissa tai henkilökohtaisen koskemattomuuden suoja koskevan sääntelyn tarkentamisella tavalla, joka tunnistaa myös muiden, kuin sukupuolivähemmistöihin kuuluvien henkilöiden tarvetta suojaan. Pitemmällä aikavälillä pitäisi saada aikaan myös poikien ei-lääketieteellisen ympärileikkauksen kieltävä laki, joka huomioi lapsen edun ja oikeudet.

Väestöliitto katso intersukupuolisten lasten oikeuksien turvaaminen tärkeäksi asiaksi, mutta kuitenkin erilliseksi pitkään odotetusta translainsäädäntöön uudistamisesta, jota tässä tilanteessa olisi syytä edistää mahdollisimman pikaisesti.

4. Minkälaisia vaikutuksia näkisitte vaihtoehdoilla olevan seuraavista näkökulmista arvioituna (vaikutuksien ei tarvitse olla syvällisiä arviointeja, vaan arvioimanne vaikutussuunnat riittävät hyvin)

a) Vaikutukset yhdenvertaisuuteen, lapsiin ja sukupuolten tasa-arvoon sekä muihin perus- ja ihmisoikeuksiin

Sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ihmisten tasa-arvo toteutuu jatkossa paremmin, kun lainsäädäntö kunnioittaa heidän oikeutensa määrittellä itse oma sukupuolensa.

Mahdollisuus hakea koulutuksiin ja töihin oikealla oikeudellisella sukupuolella paranee. Tämä oletettavasti lisää etenkin sukupuolivähemmistöihin kuuluvien nuorten hyvinvointia.

Osalle oikeudellinen sukupuolen vahvistaminen ei juurikaan vähennä syrjintään altistumisen riskiä, ellei heillä ole samalla mahdollisuus päästä tarvittaviin sukupuolta vahvistaviin lääketieteellisiin korjaushoitoihin. Siksi onkin tärkeää, oikeus lääketieteelliseen hoitoon ja henkilön omiin tarpeisiin perustuviin muihin palveluihin jatkossakin turvataan osana terveystalvija.

b) Sosiaaliset ja terveysvaikutukset

Kynnys hakea apua mahdollisiin mielenterveysongelmiin saattaa osalle madaltua, kun pelko siitä, että mahdollinen diagnoosi tai hakeutuminen palveluihin hidastaisi oikeudellisen sukupuolen vahvistamista vähenee.

Mielenterveysongelmat tai muut terveysongelmat saattavat kuitenkin jatkossa hidastaa pääsyä lääketieteellisiin hoitoihin heille, jotka sitä tarvitsevat.

Transihmisyyteen liittynyt patologisointi vähitellen vähenee jossakin määrin, kun oikeudellinen ja lääketieteellinen prosessi eriytetään toisistaan. Tämä ei kokonaan poistaa ongelmaa, koska osa tulee edelleen tarvitsemaan lääketieteellistä hoitoa ja siten diagnoosia.

c) Taloudelliset vaikutukset ja vaikutukset viranomaisten toimintaan (erityisesti viranomaisten pyydetään arvioimaan tätä kohtaa)

Erikoissairaanhoidon kohdistuva kuormitus vähenee, kun oikeudellinen ja lääketieteellinen prosessi erotetaan toisistaan eikä lääketieteellisiä hoitoja tarvitsemattomat joudu käymään läpi pitkää prosessia.

d) Muita mahdollisia vaikutuksia? (esimerkiksi vaikutukset kansalaisten asemaan ja toimintaan yhteiskunnassa, vaikutukset työllisyyteen ja työelämään sekä vaikutukset turvallisuuteen)

Edellytykset siihen, että sukupuolivähemmistöön kuuluva nuori voi hakea ja aloittaa esimerkiksi uuden opiskelu- tai työpaikan, paranevat.

Lisätietoja antaa

palvelupäällikkö Anders Huldén

anders.hulden@vaestoliitto.fi, 040 669 5019

toimitusjohtaja Eija Koivuranta

eija.koivuranta@vaestoliitto.fi, 050 574 1775